

วิธีดูหน้าตาของความหลง

การจะดูหน้าตาโมหะในใจคนให้รู้จัก จึงอาจดูได้ด้วยการดูทุกข์โทษภัยที่เกิดแก่ตน แม้มีมากก็รู้ว่าโมหะในใจตนมีมาก จึงเป็นเหตุให้คิดผิดเห็นผิดจนถึงทำผิดมาก ได้รับผลเป็นทุกข์โทษภัยมาก

คิดผิดเห็นผิดทำผิดในทางใดมา ก็รู้ว่าโมหะในทางนั้นมาก เช่น คิดผิดเห็นผิดว่าบุญบาปไม่มีแล้วทำบาปมาก ก็รู้ว่าโมหะมากในเรื่องบุญบาป

โมหะหรือความหลงผิดไม่มีปัญญาจริงในตัวอย่างนี้แหละที่จะทำให้ความทุกข์ในวัฏสงสารเพิ่มมากขึ้น มิใช่อย่างเดียวกับความไม่มีปัญญาในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนหรือในการหาเลี้ยงชีพให้สมบูรณ์พูนสุขที่เป็นปัญญาในทางโลกแท้ๆ ซึ่งไม่นับเป็นโมหะหรือความหลง

ดังนั้น เมื่อจะทำโมหะหรือความหลงที่มีอยู่ในสามัญชนทุกคนให้ลดน้อยลงจนถึงหมด
สิ้นไป ก็จนถึงเปลี่ยนสภาพจิตใจจากความเป็นปุถุชนให้เป็นอริยบุคคล ต้องอบรม
ปัญญาให้ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

และต้องเป็นการอบรมปัญญาที่จะทำให้กิเลสคือตัวโมหะลดน้อยลง นั่นก็คือ ต้องอบรม
ปัญญาที่จะทำให้ความทุกข์ในการต้องเวียนว่ายตายเกิดให้ลดน้อยลงเป็นลำดับ จนถึง
หมดสิ้นไป

ได้มีความสุขอย่างยิ่งจนถึงได้มีบรมสุขคือถึงพระนิพพาน อันเป็นผลสูงสุดของการทำดี
ได้ดี ในพระพุทธศาสนาที่ไม่มีในศาสนาอื่น

ปัญญาเท่านั้นที่จะทำให้โมหะหรือความหลงผิดลดน้อยลงได้ จึงต้องตั้งใจจริงพากเพียร
อบรมปัญญาในทางพระพุทธศาสนาให้สม่ำเสมอ

อนึ่ง อันความง่วงเหงาหาวนอน เชื่องซึม ฟุ้งซ่าน ลังเล เคลือบแคลงสงสัย ก็เป็นโมหะ
เพราะนิर्वณหรืออาการดังกล่าวนี้เป็นเหตุให้ความคิด ความเห็น ความเชื่อ และความรู้
ผิดไปจากความจริง

ผู้ที่ง่วง ที่ซึม ที่ฟุ้ง ที่ลังเล ที่สงสัย เป็นผู้ที่ปัญญาไม่อาจเกิดได้ และเมื่อปัญญาไม่เกิด
โมหะก็เกิดขึ้นเป็นธรรมดา

นึกถึงตัวเองก็จะเห็นได้ไม่ยาก เวลาที่ง่วง หรือ ซึม หรือฟุ้ง หรือลังเล หรือสงสัย ย่อม
เป็นเวลาที่ไม่อาจใช้ปัญญาพิจารณาให้เกิดความคิด ความเห็น ความเชื่อ หรือความรู้ ให้
ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ตามสมควร เวลานั้นเป็นเวลาที่มีโมหะมาก มีความหลงผิด
มาก

ถ้าจะเปรียบความหลงเป็นความหลับ ความคิด ความเห็นและความเชื่อความรู้ของผู้มี
ความหลงก็เปรียบเหมือนความฝัน คือไม่จริง

แต่ขณะฝันหรือขณะมีความหลงย่อมคิดว่าจริง ย่อมยินดียินดีร้ายไปตามเหตุการณ์ที่
ประสบ ทุกคนจะรู้ว่าฝันต่อเมื่อตื่นแล้ว เมื่อยังหลับฝันอยู่จะคิดว่าเป็นความจริง

ผู้หลงอยู่ก็เหมือนกัน เรียกได้ว่าเป็นผู้ฝันไปทั้งกำลังตื่นอยู่ เมื่อประสบโลกธรรม ธรรม
สำหรับโลกอันเป็นอิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่น่าปรารถนา เช่น ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็
ตื่นตื่นยินดี

เมื่อประสบอนิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา เช่น เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ก็
ยินดีร้าย ฟุบแพบ เสียใจ เพราะรู้สึกว่าเป็นการได้การเสียจริงๆ

เมื่อได้ก็ดีใจ เสียก็เสียใจ นี่เป็นธรรมดาของสามัญชน แต่เมื่อพูดถึงในกระแสธรรมก็
เรียกว่าเป็นความหลง

นอกจากนี้ยังมีความสำคัญผิด เชื่อผิดต่างๆ ในเรื่องทั้งหลายซึ่งเป็นตัวความหลงอย่างชัด
แจ้งอีกมาก ทุกคนเมื่อพิจารณาเหตุการ์ณที่ตนเองประสบอยู่

ก็ย่อมรู้ว่าได้เคยมีความเห็น ความเข้าใจ และความเชื่อ ผิดมาแล้วหลายสิ่งหลายอย่าง
ขณะไม่รู้ก็ย่อมเห็นว่าจริง ครั้นรู้แล้วจึงจะเปลี่ยนความเห็นได้ว่าไม่จริง เป็นความสำคัญ
ผิดเชื่อผิดของตัวเอง

สรุปได้ว่า โมหะความหลงผิด ถือเอาผิดนี้ คือถือเอาผิดจากสัจจะ ตัวความจริง สัจจะคือ
ตัวความจริงเป็นอย่างหนึ่ง ถือเอาเป็นอย่างหนึ่ง

เช่น สัจจะเป็นทุกข์ แต่ถือเอาเป็นสุข สัจจะเป็นเหตุเกิดทุกข์ ถือว่าไม่ใช่เหตุเกิดทุกข์
สัจจะเป็นความดับทุกข์ ถือว่าเป็นความไม่มีสุข สัจจะเป็นทางปฏิบัติให้ดับทุกข์ ถือว่าให้
เกิดทุกข์

ฉะนั้น เมื่อมีโมหะถือเอาผิดจึงเหมือนหลับ แล้วฝันเห็นบ้างราวๆ แต่ไม่จริง หลงยินดี
ร้ายอยู่ คนสามัญเป็นดังนี้ และยากจะรู้สึกว่าการกำลังหลับฝันอยู่ ก็เหมือนคนหลับฝันไม่

รู้สึกตัว คิดเห็นในขณะที่ฝันว่าเป็นจริง

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตื่นด้วยความรู้ในสัจจะทั้งหลายตามความจริง ทรงเห็นทุกข์ว่า เป็นทุกข์ ทรงเห็นเหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ตามเป็นจริง และทรงเห็นสัจจะทางปฏิบัติ ให้ดับทุกข์

จึงทรงรู้โลกธรรมตามจริง จะเป็นอริฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ ก็ตาม ทรงรู้ว่าเป็นธรรม คือ เรื่องของโลก อยู่ในโลก จะเป็นปุถุชนหรืออริยบุคคล ก็ต้องพบโลกธรรมซึ่งเป็นเรื่อง โลก

จะปรารถนาหรือไม่ก็ต้องพบ และได้ทรงตรัสรู้ว่าการโลกธรรมทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ แปรปรวนเป็นธรรมดา มิได้ต้องมีเสีย

เมื่อยึดเอาไว้ก็จะเป็นทุกข์ ไม่ต้องเป็นเรื่องภายนอก ชีวิตนี้เอง เมื่อมีเกิดก็ต้องแตกดับ เป็นโลกธรรมเหมือนกัน ไม่มีใครบังคับเอาไว้ได้

เมื่อทำความรู้ให้เข้าถึงความจริงดังนี้ ก็จะไม่ไปฝันโลก ไม่ไปปรุงโลก เหมือนรังดวง อาทิตย์ไม่ให้โคจร โลกหมุนก็ให้หมุนไป โลกธรรมก็หมุนไปด้วย

มีเข้าแล้วก็มีสาย บ่าย เย็น จะให้เข้าอยู่เสมอไม่ได้ แม้จะเย็นค่ำไปแล้ว ก็จะกลับมาเข้า ใหม่ ธรรมดาหมุนเวียนอยู่ดังนี้

ผู้มีความรู้ในคติธรรมดาของโลกรวมตามสัจจะ ไม่ยึดถือในทางผิดธรรมดา ปล่อยให้เป็นไปตามธรรมดา คือปล่อยวาง เรียกว่าเป็นผู้ตื่นด้วยความรู้ ปราศจากโมหะคือความ หลง จักไม่มีความยินดีในร้าย ความพุ่มพุ้นฟูบลงอีกต่อไป